

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-22>

УДК 377.031+62+81`24

Шепель М.Є.

Одеський автомобільно-дорожній коледж
Одеського національного політехнічного університету

САМОСТІЙНА РОБОТА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ТЕХНІЧНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто роль самостійної роботи з іноземної мови у становленні майбутнього фахівця технічної спеціальності. Проаналізовано погляди науковців стосовно проблематики самостійної роботи студентів. Автором надається власне визначення поняттю «самостійна робота з іноземної мови». Спираючись на власний досвід роботи, автор статті зазначає, самостійна робота сприяє розширенню лексичного запасу студентів, вчить працювати із першоджерелами, шукати необхідну інформацію, відстоювати свою точку зору під час захисту рефератів, доповідей, презентацій, проектів. На думку автора, дані фактори впливають на становлення студентів як майбутніх фахівців.

Ключові слова: самостійна робота, іноземна мова, майбутній фахівець, технічна спеціальність.

Shepel Maryna

Odessa Automobile and Road College
Odessa National Polytechnic University

INDEPENDENT WORK IN A FOREIGN LANGUAGE AS A BACKGROUND OF THE FORMATION OF A FUTURE SPECIALIST OF A TECHNICAL SPECIALTY

Summary. The article deals with the role of independent students' work in a foreign language in the formation of future technical specialists. The view points of scholars concerning the problem of students' individual work are examined. The author of the article gives her own definition of the term «independent work in a foreign language». Drawing on her own experience, the author of the article notices that independent work promotes the development of students' vocabulary, teaches to work with primary literature, search necessary information, hold one's own during the discussion of abstracts, reports, presentations, projects. In the author's opinion, these factors influence students' formation as future specialists.

Keywords: independent work, a foreign language, a future specialist, a technical specialty.

Постановка проблеми. У проекті закону про фахову передвищу освіту зазначено, що однією з її цілей виступають підготовка якісно нового, конкурентоспроможного фахівця для забезпечення потреб суспільства та галузей економіки держави, його мобільності в європейському просторі; формування у здобувачів фахової передвищої освіти компетентностей соціально-економічних аспектів, необхідних для виконання технологічних процесів і здійснення управлінських функцій [12]. Загальновідомо, що у формуванні особистості майбутнього фахівця, особливо технічної спеціальності, важливого значення набуває оволодіння іноземною мовою на достатньому рівні як засобом усної та письмової комунікації. Майбутній фахівець технічної галузі повинен не тільки вміти вести ділову бесіду, скласти ділового листа, а й розбиратися у схемах та інструкціях іноземною мовою. Отже, актуального питання набирає самостійна робота з іноземної мови як передумова формування особистості майбутнього фахівця технічної спеціальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку особистості професіонала, професійна спрямованість та становлення розглянуто в дослідженнях Б. Авалос, С. Амеліної, Л. Виготського, Е. Еріксона, Є. Клімова, О. Леонтєва, П. Макаренка, Р. Пелех, С. Рубінштейна, Л. Шнейдера, О. Єрмолаєвої, Г. Яворської. Дидактичні та організаційно-педагогічні умови організації самостійної роботи розглянуто в наукових доробках М. Смирнової, І. Шимко, Т. Балицької, А. Ільченко, В. Бебиха, В. Луценко, Л. Крукевич, Л. Онучак.

Особливості організації самостійної роботи студентів з іноземної мови висвітлено в публікаціях Н. Ягельської, І. Полюк, М. Броди, Ю. Семенчук, В. Лучкевич, К. Рибачук, Л. Шапошнікової, І. Аніщенко, Л. Черчатої, В. Каденко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на велику кількість наукових доробок щодо розвитку навичок самостійної роботи студентів, раніше не було визначено впливу самостійної роботи з іноземної мови на становлення особистості майбутнього фахівця технічної спеціальності.

Мета статті – визначити роль самостійної роботи з іноземної мови у становленні особистості майбутнього фахівця технічної спеціальності.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям самостійності у довідковій літературі розуміють «самостійність» як одну властивостей особистості, що характеризується двома факторами: по – перше, сукупністю засобів – знань, умінь і навичок; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності. А під самостійною навчальною роботою розуміють такий вид навчальної діяльності, при якому припускається певний рівень самостійності учня (студента) у всіх її структурних компонентах – від постановки проблеми до здійснення контролю, самоконтролю та корекції, з переходом від виконання найпростіших видів роботи до більш складних, які мають пошуковий характер. Самостійна навчальна робота – засіб формування пізнаваль-

них здібностей учнів (студентів), їх спрямованості на безперервну самоосвіту [4, с. 133].

У наукових доробках вчених (Л. Крукевич, А. Панасюк, І. Шимко, Н. Бойко, О. Королук, З. Корневої, Л. Лещенко, Н. Шамхалової, О. Катеруши та ін.) можна знайти розгалужені уявлення стосовно тлумачення терміну самостійна робота.

Так, Л. Крукевич під самостійною роботою розуміє вид пізнавальної діяльності і засіб формування професійних якостей фахівця [8, с. 8].

На думку А. Панасюк, Теоретичний аналіз змісту самостійної роботи студентів дозволив визначити її як: 1) сукупність навчальних і практичних завдань, які має виконати студент у процесі навчання, що складають об'єкт його діяльності; 2) спосіб діяльності студента з метою виконання навчального, теоретичного або практичного завдання [11, с. 9].

І. Шимко під самостійною роботою розуміє різні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, яка здійснюється ними на аудиторному й позааудиторному заняттях чи вдома за завданням без участі викладача безпосередньо [14, с. 8].

За визначенням Н. Бойко, самостійна робота – це складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти і розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління [2, с. 9].

Нам імпонує думка О. Королук, яка визначила самостійна роботу студентів коледжу як вид навчальної діяльності в коледжі, спрямований на засвоєння студентами нових знань, удосконалення навичок самостійного пізнання, формування практичних умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності; вона організовується та скеровується викладачем, але відбувається без його безпосередньої участі [7, с. 9].

Під самостійною роботою слідом за Н. Ягельською, З. Корневою розуміє форму організації і реалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яку спрямовує і контролює викладач або сам студент у відповідності з програмою навчання та індивідуальними потребами на заняттях або у позааудиторний час з метою оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями та для самовдосконалення [6].

Л. Лещенко, Н. Шамхалова зазначають, що у контексті сучасної парадигми навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів та дозволяє розглядати знання як об'єкт власної діяльності студента. Пізнавальна діяльність студентів в процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та активності, являється залученням суб'єкта до творчої діяльності [9, с. 32].

І. Аніщенко розглядає самостійну роботу студента з іноземної мови як важливий компонент навчальної діяльності, при якому студенти без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом виконують різного роду завдання, прикладаючи розумові зусилля та виявляючи при цьому навички самоконтролю та самокорекції [1, с. 90].

А. Колесник, О. Мануєнкова самостійну роботу студентів визначають як діяльність, що передбачає їх максимальну активність по відношенню

до предмету діяльності, в даному випадку, до іноземної мови, до матеріалу, що засвоюється, і саме це забезпечує його міцне засвоєння [5, с. 309].

Під самостійною роботою з іноземної мови розуміємо один з важливих компонентів навчальної діяльності, розвиток дослідницьких умінь і навичок студентів у період вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», які впливають на їх становлення як майбутніх фахівців.

Як бачимо, основним ключовим терміном при тлумаченні поняття «самостійна робота» виступає «діяльність».

Так, О. Катеруша зазначає, що поняття «самостійна робота» і «самостійна діяльність» співвідносні, але не тотожні: самостійна робота є формою індивідуальної роботи; самостійна діяльність – якістю пізнавальної активності, що виявляється в наявності ініціативної позиції, утворенні й ініціації власних думок. З позиції управління самостійна робота здійснюється без викладача, самостійна діяльність ж передбачає не просто його присутність, а, як правило, її обов'язковість. Отже, у вузькому значенні самостійній роботі повинна передувати самостійна діяльність; у широкому – самостійна діяльність включає в себе самостійну роботу [3, с. 8].

Визначають наступні цілі застосування самостійної навчальної діяльності:

- оптимізація процесу навчання іноземної мови з точки зору економії аудиторного навчального часу;
- актуалізація та активізація пошуку нових знань тими, хто навчається
- розвиток творчого характеру освіти
- підвищення якості засвоєння навчальних програм, які пропонуються [6].

Для розвитку самостійної діяльності під час вивчення іноземної мови потрібно:

- усвідомлення мети діяльності, що виконується, кожної конкретної справи;
- знання самої процедури виконання завдання;
- вміння користуватися для виконання завдання певними засобами навчання, такими як, звукозапис, навчальний дидактичний матеріал для роботи в парі;
- вміння бачити опір у матеріалі завдань, що полегшують подолання труднощів у ході самостійної роботи;
- важливо передбачити адекватні дидактичні умови для самостійного виконання завдань, тобто перш за все визначити відповідне місце для них [5, с. 310-311].

Науковцем Л. Шапошніковою визначено організаційні принципи та вимоги щодо самостійної роботи з іноземної мови.

До принципів науковцем віднесено:

- принцип добровільності;
- принцип масовості;
- принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів студентів;
- принцип комплексності;
- принцип захопленості та розвитку ініціативи та самодіяльності.

До вимог організації самостійної роботи віднесено:

- інформативність та змістовність, які сприяють реалізації практичних та загальноосвітніх цілей;
- комунікативна спрямованість: усі види самостійної роботи повинні забезпечувати користування іноземною мовою як засобом одержання

і передачі інформації в типових природних ситуаціях спілкування;

– ситуативність;

– орієнтація завдань на підвищення мовленнєвої активності студентів;

– емоційність форм і способів реалізації, що сприяє підвищенню інтересу студентів до іншомовної діяльності [13, с. 233].

Ми підтримуємо думку Л. Онучак з приводу того, що однією з важливих умов покращання знань з іноземної мови є рання професійна спрямованість самостійної позааудиторної роботи студентів. Професійно орієнтоване вивчення англійської мови сприятиме: формуванню в студентів системності знань, динаміки мислення, творчих способів пізнавальної діяльності; розширенню можливості світосприйняття й світорозуміння; розвитку самостійності в накопиченні й осмисленні нових знань і забезпеченню можливості їх використання в навчальних і реальних життєвих ситуаціях [10, с. 12].

Таким чином, самостійна робота з іноземної мови відіграє важливу роль у становленні майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Висновки і пропозиції. У процесі викладання предмету «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на технічних спеціальностях у Одеському автомобільно-дорожньому коледжі ОНПУ важливого значення набуває самостійна робота студентів

яка сприяє їх становленню як майбутніх фахівців. Самостійна робота реалізується як аудиторно, так і позааудиторно. Під час аудиторної самостійної роботи студенти працюють із текстами фахового напрямку, виконують вправи до текстів, пишуть тестові завдання. Велика увага приділяється поза аудиторній роботі студентів, яка сприяє їх становленню як майбутніх фахівців. Під час позааудиторної самостійної роботи студенти готують доповіді, реферати, проекти, презентації, готують словники фахових термінів, виконують лексико-граматичні вправи. Викладачами предметної циклової комісії іноземних мов розроблено методичні вказівки до самостійної роботи студентів, які включають у себе вимоги до написання доповідей, рефератів; рекомендації щодо підготовки проектів та презентацій, складання словників фахових термінів; список рекомендованої літератури до кожної теми.

Як показує власний досвід роботи, самостійна робота сприяє розширенню лексичного запасу студентів, вчить працювати із першоджерелами, шукати необхідну інформацію, відстоювати свою точку зору під час захисту рефератів, доповідей, презентацій, проектів. На нашу думку, дані фактори впливають на становлення студентів як майбутніх фахівців.

Подальшого вивчення потребує проблема розвитку навичок письма студентів технічних спеціальностей.

Список літератури:

1. Аніщенко І.М. Організація самостійної роботи студентів вищого педагогічного закладу при вивченні курсу «Іноземна мова професійного спрямування» [Електронний ресурс] / І.М. Аніщенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2016. – Вип. 60. – С. 89-91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2016_60_36.
2. Бойко Н.І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н.І. Бойко – К., 2008. – 23 с.
3. Катеруша О.В. Дидактичні умови активізації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземних мов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О.В. Катеруша. – Кривий Ріг, 2010. – 20 с.
4. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь: Для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров – М.: И.; М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 176 с.
5. Колесник А.О. Чинник самостійної роботи як один із основних етапів успішного навчання іноземної мови [Електронний ресурс] / А.О. Колесник, О.О. Мануєнкова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2014. – Вип. 1. – С. 308-315. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2014_1_32.
6. Корнева З.М. Самостійна робота як провідна форма організації навчальної діяльності з оволодіння іноземною мовою професійного спрямування у немовному вищому закладі освіти [Електронний ресурс] / Корнева З.М. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Філософія. Психологія. Педагогіка. № 1(19). – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2007-1/06_Korneva.pdf.
7. Королюк О.М. Диференціація самостійної роботи студентів коледжів технічного профілю в процесі вивчення природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.М. Королюк – Житомир, 2008. – 20 с.
8. Крукевич Л.Я. Педагогічні засади організації контролю за самостійною роботою з фахових дисциплін студентів комерційних коледжів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.Я. Крукевич. – Т., 2010. – 22 с.
9. Лещенко Л.П. Психолого-педагогічні засади організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови [Електронний ресурс] / Л.П. Лещенко, Н.А. Шамхалова // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2015. – № 3(2). – С. 31-37. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2015_3\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2015_3(2)_7).
10. Онучак Л.В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.В. Онучак. – К., 2002. – 21 с.
11. Панасюк А.В. Організація тестового контролю з іноземної мови у процесі самостійної навчальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.В. Панасюк. – Житомир, 2009. – 20 с.
12. Проект Закону про фахову передвищу освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekti-zakonu-pro-fahovu-peredvishu-osvitu>.
13. Шапошнікова Л.М. Методи організації самостійної роботи студентів як шлях до самонавчання іноземних мов [Електронний ресурс] / Л.М. Шапошнікова // Педагогічний дискурс. – 2010. – Вип. 8. – С. 231-237. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2010_8_59.
14. Шимко І.М. Дидактичні умови організації самостійної навчальної роботи студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І.М. Шимко. – Кривий Ріг, 2003. – 20 с.: рис. – укр.